

Uitwaaierende voorstelling over strijd en onderwerping

TOONEEL DE STILLE KRACHT

Door Toneelgroep Amsterdam **Gezien**

1/10, Stadsschouwburg **Nog te zien**
aldaar t/m 11/10 en vanaf januari 2016

Boekbewerkingen van Couperus waren altijd een Haagse aangelegenheid. Bewerker als Ger Thijs en Léon van der Sanden legden de nadruk op Indische weemoed of de deftigheid van de hofstad. *De stille kracht*, de eerste van drie boekbewerkingen van Couperus die Toneelgroep Amsterdam heeft gepland in samenwerking met het Duitse festival Ruhrtriennale, maakt korte metten met die traditie.

Regisseur Ivo van Hove en bewerker Peter van Kraaij maakten van Couperus' verhaal over de werdegang van de Nederlandse machthebber Otto van Oudijck (mooie rol van Gijs Scholten van Aschat) in een Indisch stadje een uitwaaierende voorstelling over strijd en onderwerping.

Vormgever Jan Versweyveld maakt de kracht uit de titel nadrukkelijk niet stil, maar vervaarlijk en pompeus. Een vleugel en een paar stoelen staan verloren op het enorme toneel van de Rabozaal, en met een batterij aan theatertechniek creëert hij regengordijnen, stormen en mist van een schaal en intensiteit die werkelijk imposant zijn.

Kortom: de natuur heeft bij Van Hove en Versweyveld de plek ingenomen die het bovennatuurlijke heeft in de roman. Net zoals de bloemrijke, eindeloos meanderende beschrijvingen van Couperus vervangen zijn door korte voice-overfragmenten en video's met Indische archiefbeelden.

De eerste helft van de voorstelling is het interessantst. Van Oudijck ontheft een lokale vorst uit zijn positie, en jaagt de bevolking tegen zich in het harnas als hij de smeekbedes van diens moeder in de wind slaat. Dit is een man die zich volledig onderwerpt aan zijn werk: hij zit geknield voor een stoel waarop zijn paperassen liggen. Ondertussen negeert hij zijn vrouw (Halina Reijn, in een bijna potsierlijke opeenvolging van robes en peignoirs)

die hem bedriegt met zijn stiefzoon en met de halfbloedlover van haar stiefdochter.

De koloniale attitude, de verhouding met de lokale moslims, het gevoel van futiliteit van de westerse beschaving in deze vijandige omgeving – mooi verbeeld door het van de vleugel druipende water – zijn veelbelovende thema's, die halverwege vrij plotseling overboord gooid worden. Dan gaat het ineens alleen maar over de ontakeling van de familie van Oudijck.

Het zijn de twee bijpersonages Eva Eldersma en Frans van Helderer die de voorstelling een emotionele kern geven. Aus Greidanus jr. en vooral Maria Kraakman weten te raken als een onmogelijk liefdeskoppel, waarbij Kraakman prachtige diepe wanhoop vertolkt – niet alleen van de zinloze aanwezigheid van Nederlanders in Indië, maar van iedereen die iets najaagt in een chaotisch universum.

Verder zit de voorstelling vol weirde details: de acteurs die *Wien Neêrlandsch bloed door d'aderen vloeit* zingen, galeriehouder Rob Malasch in een figurantenrol, Marieke Heebink met een licht rollende r als Indische prinses – nog net geen *blackface*, maar wel opmerkelijk in een voorstelling die verder grotendeels etnisch gecast is. Niet onprettig, maar het is allemaal veel minder strak dan Van Hoves recente werk.

Simon van den Berg





Halina Reijn en Aus Greidanus jr.

FOTO JAN VERSWEYVELD